

SALANTAI

SVARBIAUSIOS SALANTŲ
ISTORIJOS DATOS

Danutės Mukienės nuotraukos

1556 m. Salantų vietovė pirmą kartą paminėta rašytiniuose šaltiniuose (tuo metu ji vadinosi Skilandžiais).

Salantų herbas

1628–1785 m. Skilandžių-Salantų dvarą valdė anuo metu garsi didikų Vainų giminė.

1630 m. pastatyta pirmoji Salantų bažnyčia. Prie bažnyčios buvo įsteigta parapiinė mokykla.

1638–1640 m. Skilandžiai pradėti vadinti Salantais.

1668 m. Salantai istoriniuose šaltiniuose pavadinami miestu.

1702 m. Salantuose buvo apsistoję švedų kariuomenė.

1710 m. Salantai, kaip ir daugelis kitų Žemaitijos miestelių, labai nukentėjo per maro epidemiją.

1724 m. sunykus pirmajai Salantų bažnyčiai, didikai Vainos ir Oginskiai pastatė naują bažnyčią. Joje veikė klebono Stanislovo Čerskio įkurta vario raizykla, kurioje jis gamino raizinius lietuviškų

Salantų gimnazijos pastatas iš pagrindinio įėjimo pusės

elementorių, maldaknygių iliustracijoms. Salantuose S. Čerskis sukūrė Žemaičių vyskupystės bei Salantų parapijos žemėlapius.

1746 m. Augustas III Salantams suteikė prekymečių privilegiją. (Nukelta į 6 p.)

Įspūdingi Salantų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios altoriai

Salantai 2009 m. rudenį. Žemaičių akademijos konferencijoje Salantuose 2009 m. lapkričio 13 d. kalba Žemaičių akademijos rektorius Adomas Butrimas

(Atkelta iš 5 p.)

1750 m. konsekruota Salantų Švč. Mergelės Marijos Dangun Ėmimo bažnyčia.

1785–1864 m. Salantų dvarą valdė didikų Gorskių giminė.

1824 m. didikas L. Gorskis Gargždėlės kapinėse pastatė mūrinę Šv. Barbaros koplyčią.

1830 m. Stanislovas Čerskis Salantuose parašė knygą „Žemaičių vyskupystės aprašymas“.

1831 m. vasario mėnesį prieš caro valdžią sukilo Salantų apylinkių valstiečiai – jie buvo vieni pirmųjų sukilėlių Žemaitijoje.

XIX a. II p. Salantuose pastatytas vandens malūnas, veikė pašto stotis, apie 80 parduotuvių, keletas smulkių dirbtuvėlių.

1865 m. Salantuose įsteigta valdiška rusų mokykla.

1868 m. Salantuose įsteigta vaistinė.

1870 m. Salantų dvarą įsigijo kunigaikštis Bogdanas Oginskis.

1880 m. – Salantuose įkurtas paštas.

1905–1928 m. A. Bendikas Salantuose leido ūkininkų kalendorių „Keleivis“.

1906–1911 m. Klebono P. Urbanavičiaus rūpesčiu pastatyta iki šių dienų pagrindiniu miestelio architektūriniu akcentu esanti mūrinė neogotikinė, dvibokštė neoklasicistinė bažnyčia. Jos projektą parengė tuo metu Latvijoje gyvenęs, Žemaitijoje daug užsakymų turėjęs švedų architektas Karlas Eduardas Strandmanas. Bažnyčios bokštų aukštis – apie 70 metrų.

1915 m. Salantus užėmė vokiečiai.

1918–1950 m. Salantai buvo valsčiaus centras.

1918 m. konsekruota Salantų Švč. Mergelės Marijos Dangun Ėmimo bažnyčia.

1918–1951 m. Salantuose veikė pradinė mokykla.

1927 m. šalia Salantų pastatyta neogotikinio stiliaus Gaidžio koplyčia.

1928 m. Salantų parke pastatytas Nepriklausomybės atkūrimo dešimtmečio paminklas.

1929 m. Salantuose įvyko pirmosios oficialios futbolo rungtynės.

1932 m. pastatyta nauja pradžios mokykla.

1938 m. atidarytas Salantų sveikatos punktas.

1941–1944 m. (Antrojo pasaulinio karo metais) Salantuose šeimininkavo naciai. Buvo sunaikinta iki karo čia gyvenusi gausi žydų bendruomenė, represijas patyrė nemažai 1940–1941 m. su sovietine valdžia bendradarbiavusių vietos gyventojų.

1942 m. įsteigtas Skuodo gimnazijos Salantų skyrius (progimnazija).

1943–1949 m. Salantuose veikė gimnazija.

1947 m. Salantų tarybinių karių kapinėse ant postamento pastatytas sovietinis tankas.

1949 m. gimnazija tapo Salantų vidurine mokykla.

1950 m. Salantams suteiktos miesto teisės. Tais pačiais metais sudarytas Salantų rajonas, jame buvo 24 apylinkės.

XX a. 5–6 dešimtmetį Salantai gyventojų skaičiumi nedaug atsiliko nuo tokių dabartinių rajonų centrų kaip Skuodas ir Plungė, tačiau Salantuose nebuvo vystoma pramonė, todėl miestelis beveik nesiplėtė.

1951 m. pradėjo veikti Salantų ligoninė.

1951–1959 m. Salantuose buvo leidžiamas laikraštis „Stalino vėliava“.

1952 m. pastatytas kino teatras „Už taiką“.

1954 m. pasikeitė Salantų rajono ribos.

1958 m. buvusioje žydų sinagogoje įrengti kultūros namai.

1959 m. panaikintas Salantų rajonas.

1960 m. Salantų miestas tapo Kretingos rajono dalimi.

1960 m. atidaryta Salantų aštuonmetė bendrojo lavinimo internatinė mokykla.

1961 m. pastatyta nauja Salantų vidurinė mokykla.

1965 m. pradėta statyti nauja Salantų internatinė mokykla.

1968–1998 m. Salantuose veikė A. Gapanavičiaus kraštotyros muziejus.

Iš kairės: Salantų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios medžio drožiniai kalba apie čia dirbusius profesionalius meistrus; centrinė nava ir altorius; Kazimiero ir Viliaus Orvydų įkurto muziejaus skulptūra

- 1973 m. įsteigta Salantų pagalbinė internatinė mokykla.
- 1988 m. atidaryta naujoji Salantų ambulatorija ir vaistinė.
- 1989 m. Salantų parke atstatytas Nepriklausomybės atkūrimo dešimtmečio paminklas.
- 1989 m. Salantuose prie bažnyčios pastatytas paminklas, skirtas Lietuvos tautos kančių, patirtų 1941–1952 m., atminimui.
- 1991 m. Salantų tarybinių karių kapinėse nuo postamento nukeltas sovietinis tankas.
- 1991 m. pradėta statyti naujoji Salantų ligoninė.
- 1992 m. įsteigtas Salantų regioninis parkas.
- 1993 m. Salantuose, ties buvusiu vandens malūnu, pastatyta užtvanka. Užtvenkto vandens telkinio plotas – apie 5 ha.
- 1996 m. Salantai atšventė 440-ąsias įkūrimo metines. Šventės metu – liepos 2-ąją – buvo patvirtinta miesto vėliava ir herbas, o prie seniūnijos atidengta skulptūra (autorius L. Ruginis).
- 1997 m. įsteigta Salantų regioninio parko direkcija.
- 1998 m. atidaryta naujoji Salantų ligoninė.
- 2004 m. kultūros namai reorganizuoti į Salantų kultūros centrą.
- 2006 m. Salantų vidurinė mokykla reorganizuota į Salantų gimnaziją.
- 2009 m. prie Salantų kultūros centro prijungti Kretingos kultūros centro Juodupėnų ir Laivių filialai.

Naudota literatūra:

1. Interneto leidinys „Salantų kultūros centras“ (adresas internete <http://www.skcentras.projektas.lt/Istorija/istorija.html>, žr. 2009-11-10)

Paslaptingos Kazimiero ir Viliaus Orvydų įkurto muziejaus, esančio netoli Salantų (Imbarės sen., Gargždėlės k.) skulptūros

